

PLANINSKI VODNIK IZ LETA 1922

VLADO HABJAN

Ob 100-letnici ustanovitve SPD-PZS je bilo izdanih in v PV predstavljenih precej novih knjig za planinsko knjižnico. Prav pa je, da se ob taki priložnosti spomnimo tudi kakšne dobre knjige iz stare planinske knjižnice. Takšna knjiga je na primer polnih 70 let star vodnik po slovenskih gorah izpod peresa **Rudolfa Badjura**, izdan davnega leta 1922. Verjetno vas ni prav veliko, ki bi poznali ta za tisti čas in razmere izjemen in natančen vodnik. Prvi del knjige je ena od prvih vzgojnih planinskih šol, drugi pa je praktičen izletniški in planinski vodnik, ki je uporaben še danes. Ta knjiga pa ni zanimiva le kot vodnik, ampak nam prikaže tudi način takratnega življenja in razmišljanja. Na kratko jo predstavljamo in povzemamo nekatere zanimive odlomke.

DELO RUDOLFA BADJURE

Avtor Rudolf Badjura je bil plodovit turistični in športni pisatelj, ki je ustvarjal predvsem v začetku tega stoletja, pa tudi kasneje. Zaposlen je bil kot referent za turizem pri oddelku ministrstva za trgovino in industrijo. Bil je eden izmed prvih, ki je preučeval Slovenijo v turističnem smislu; sistematično je zbiral gradivo o krajih in poteh, raziskoval je krajevne znamenitosti idr. O svojih proučevanjih je predaval, objavljali članke v časopisih in izdal knjige, od tega kar nekaj v samozaložbi. V njih je objavljali tudi skice, fotografije, pripravljali je podrobne zemljevide v manjšem merilu za vso Slovenijo. Njegova dela so izhajala v slovenskem, srbohrvaškem, nemškem in češkem jeziku.

Knjiga, ki jo predstavljamo, ima polni naslov »R. Badjura: Praktični vodnik - Jugoslovanske Alpe, zdravilišča, letovišča, terme, naravne znamenitosti, izleti, alpske ture, I. del - Slovenija«, izšla pa je v srbohrvaškem jeziku. Izdana je bila v Ljubljani, je v velikosti četrtine formata A4, ima 514 strani, uporablja pa več različnih vrst tiska oziroma črk. Poleg teksta je tudi 7 zemljevidov in merilu od 1:15.000 do 1:200.000, vključno z načrtom mesta Ljubljane. Zemljevide je priredil avtor sam, tiskali pa so jih na Dunaju. Med tekstom je 74 kvalitetnih črno-belih fotografij različnih avtorjev, med drugim tudi dve pisatelja **Ivana Tavčarja**. Na notranji strani trdih platnic je pregledna karta Slovenije z vrisano mejo z Italijo, ki je takrat potekala po liniji Mangart-Triglav-Idrija-Planina-Snežnik-Reka, tako da, na primer, Nanos ni opisan v tem vodniku.

ŠEST STOPENJ TEŽAVNOSTI NA POTEH

Knjiga je razdeljena na dva dela. Prvi je krajši, »informativni«, in je razdeljen na 9 poglavij, drugi, daljši, »vodilni (topografski)«, pa na 19 smeri po Sloveniji. Kazalu vsebine sledi pregled fotografij in zemljevidov. V predgovoru nam avtor piše:

»Ne vemo, kaj imamo - pa se zato prepiramo za majhne stvari v razgretih političnih strasteh v strankah; bolje bi bilo, da se malo več zadržujemo zunaj, da opremo oči v naravo, da se medsebojno bolje spoznamo in proučimo svojo deželo, da bi dvignili njen mrtvi kapital v korist ljudskega zdravlja in blagostanja države.« - Tekst, ki je aktualen še danes! Avtor tudi priznava, da je pri izidu te knjige naletel na »zapreke z mnogih strani in nerazumevanje za stvar nasploh« (vsi prevodi V. H.).

Prvi del se začne s poglavjem o navodilih pri uporabi vodiča. Kratice in znaki, ki jih uporablja, niso sestavljeni samo iz črk, ampak tudi risbic; tako na primer slika lokomotive pomeni železnico, pismo je krajevni poštni urad idr. Tu zasledimo tudi šest različnih vrst težavnosti poti, od najlažjih do najtežjih. Najlažje so priporočljive tudi za otroke, opis naslednje stopnje pa je takle: »Nekaj napornejše, a ne težko, zelo priporočamo okovane čevlje, na splošno je pot brez nevarnih mest.« Sledi tolmač manj razumljivih pojmov, kjer avtor, na primer, pojasnjuje, kaj je cepin. To je »orodje turista v obliki palice z železno lopatico in železnim klinom za kopanje stopnic v trdem snegu, ledu, zemlji«. Sledi pojasnjevanje različnih stvari v knjigi, npr. vožnje po železnici, kjer »veliki črki v mastnem tisku D(desno) in L(levo) pomenita, na kateri strani kupeja (vlaka) je treba med različnimi postajami sedeti, da se vidi čez okno v pravo smer«. Pri opisu poti nam avtor pove, da je sam prepotoval skoraj vse označene poti iz vodiča. Pri zemljevidih smo deležni nekaj znanj iz orientacije, sledijo splošna pojasnila, kjer, na primer, izvemo naslove, kjer lahko »turist dobi dodatne informacije«, tudi naslov SPD, »Trg kralja Petra št. 2 v pritličju v prostorih društvenega načelnika odvetnika dr. Fr. Tomiška«.

VELIKO POGlavJE O TURISTIKI

Sledi poglavje »Promet tujcev«, kjer avtor daje splošne napotke o potovanju po Sloveniji. Tu beremo: »Samo po sebi se razume, da je potovanje in letovanje po Sloveniji popolnoma varno ter o kakšnih hajduških ali podobnih okoliščinah in dogodkih ne more biti niti govora.«

Razumeti moramo, da je bil ta vodič namenjen širšemu krogu jugoslovanskih bralcev - možnih izletnikov. Ko opisuje »vozni promet«, je zanimivo ločevanje vrst prtljage na železnici. Razlikuje ročno in potniško prtljago ter kovček, kolo idr. Tu je pomembna tudi teža, za vsako od teh vrst pa velja drugačen način obravnave. - To branje je res izjemno zanimivo, nemalokrat tudi zabavno. Pri podpoglavju »Oskrba« nas avtor pouči o tem, kako se rezervira sobo po brzojavu. Sledi klimatski pregled Slovenije s spiskom letovišč in zdravilišč.

V naslednjem poglavju z naslovom »Turistika« zveemo nekaj o zgodovini in organizaciji slovenskega planinstva. Tako beremo, da je bilo v tistem času šestnajst pokrajinskih podružnic SPD. Sledi »Spisek vodnikov SPD«, kjer zasledimo tole: »Alpinistični vodnik se izkaže s svojo vodniško knjižico, potrjeno od SPD, in je obvezan nositi samo 8 kg prtljage, lahko pa nosi pri lažjih turah za višje plačilo tudi do 15 kg. Plača po dogovoru.«

Avtor nadaljuje z naslovom »Planinske koč SPD«, kjer nam razloži režim bivanja v domovih. Tu beremo: »Običaj je, da se dá oskrbniku (oskrbnici) SPD za službo, čiščenje - majhno denarno nagrado.« - Sledi varstvo narave s spiskom 21 zaščitene planinskih rož. Za »trgovsko izkoriščanje alpske flore« je bila predvidena tudi zaporna kazen do 14 dni! Sledijo »Razni nasveti«, kjer beremo o planinski opremljenosti, obleki in hrani ter pijači. - Zanimivo je, da deluje avtor vzgojno na planince z opozarjanjem na pravilno opremo, ki jo povezuje s statističnimi podatki nesreč v gorah.

Poglejmo, kaj pravi o planinski opremljenosti planinke: »Dame - turistke. . . Krilo zelo moti hojo po pečinah, nepraktično in nehygiensko pa je posebno na snegu, na smučeh. Prava turistka nosi krilo na gume iz doline do vznožja gora, do strmine, gozda. Tam se preobleče in krilo pospravi v nahrbtnik. . . Najbolj praktično pokrivalo za dame je ruta, zložena a la 'Kranjska Micka' ali kot 'Sokolovka' ter običajna moška kapa ali klobuk.«

Sledi »Hoja na gorah«, kjer je tema gibanje v gorskem svetu in tehnika gibanja. Pri »Hoji po jamah« avtor opozarja: NB (nota bene) - »ne razbijajte kapnikov! Kapniki niso rože, ki spet zrastejo vsako pomlad.« Tu je tudi nekaj napotkov iz prve pomoči, na primer pri slabosti in glavobolu se priporočajo Hoffmanove kapljice. - Sledijo »Zimski športi«, ki jih avtor predstavi skupaj s smučarsko organizacijo.

PLANINSKA ZATOČIŠČA

Četrto poglavje »Lov« je napisal dr. Janko Lokar, opisuje pa lovsko organizacijo in varstvo živalskega sveta. - Peto poglavje ima naslov »Splošni pregled naravnih lepote in zna-

menitosti v Sloveniji«. Avtor piše, da bo ta pregled »prihranil potniku čas iskanja (po vodniku), zato je naredil praktičen spisek najvažnejših naravnih znamenitosti«. Začne ga z jezeri, slapovi, soteskami idr., konča pa z gradovi, zgodovinskimi znamenitostmi, muzeji in zbirkami.

Šesto poglavje »Pregled gora in alpskih tur« je spoznavanje slovenskih gorstev. Deli jih na Julijske Alpe (Mangrtška, Razorska, Triglavska skupina in Bohinjsko pogorje), Karavanke (zahodni in vzhodni del), Savinjske ali Kamniške Alpe (skupine Storičica, osrednja, Raduha, Rogatca, Menine in ostalo), Zasavje, Polhograjske Dolomite, Dolenjsko in notranjsko gorje ter Pohorje. Pri tem opisuje glavne vrhove, pristop do njih in razgled. Pri Triglavu se precej razpiše tudi o zgodovini prvih pristopov.

Sedmo poglavje »Planinska zatočišča (pregled)« je spisek vseh planinskih koč v Sloveniji. Posebej opisuje oskrbo, pristop, izlete in zimski obisk. Koče so uvrščene na I., II. in III. red glede na oskrbo, postrežbo in kakovost.

Zadnji dve poglavji prvega dela sta železniški in avtomobilski vozni red. Med obema deloma je rdeče tiskan list, s katerim avtor naproša »jugoslovenske turiste in tujkoprometne interese«, da mu sporočijo dopolnitve vodiča.

Drugi, obsežnejši del knjige je razdeljen na 19 smeri po vsej Sloveniji, ob katerih avtor opisuje slovenske kraje in doline, poti in komunikacije, infrastrukturo mest in njihove znamenitosti, možne krajše sprehode, izlete in ture na okoliške vrhove in do planinskih postojank. Poučilen je na turistični predstavitvi slovenskih krajev ter natančnem opisu izletov ali tur po vseh gorstvih Slovenije. Na koncu je še »Kazalo krajev«, to je imensko kazalo mest, dolin, vrhov in koč. Avtorjev osebni prispevek in rezultati preučevanja pridejo tu do prave veljave, kajti ta del je temeljit in natančen.

Priporočam za branje. Izposoja knjige je možna v NUK-u.

Nežni čevlji

Avstrijski gorski čevljar Dachstein se je odločil še bolj paziti na noge svojih trekerjev. V podplat gorskih čevljev vgrajena izboljšava, ki je v bistvu posebna tekočina iz silikona in plute ter skrbi za mehkejšo hojo, se pri hoji pod nogami premika in oblikuje, kar naj bi po besedah izdelovalca sklepe med enournno hojo razbremenilo za 50 ton sunkov. Model »soft step 300« je izdelan iz čiste ga kravjega usnja z mehko usnjeno obrobo na vrhu in z mehko usnjeno podlogo brez šivov. Takšni gorski čevlji stanejo približno 350 nemških mark.